

összevetni, ha csak vázlatosan is, a két prózai alkotást. Andrić művéből frissesség, egy nép szívóssága, vitalitása árad; mint az út menti fű, mely a taposó lábak, tipró kezek ellenére zöldül, kalászt bont, indát növeszt s a földbe vasmarokkal kapaszkodik, dacol mostoha sorsával: kipusztíthatatlan.

Krleža könyve egy hanyatló társadalomról készült hiteles kép. Az érdes fű helyett a hervadás asszociációit ébreszti: rothadt gyümölcsök, halott levelek illatát. »Lázadás és eszelős volt minden azon az éjszakán, szó szerint katasztrófális, és az élménynek ez a feszültsége nem tér vissza többé. Elszürkült, elhervadt lassan minden, mint falevél az aszályban! Az elgondolások özönéből semmit sem festett meg Filip: mindössze egypár kartont rajzolt egy rézkarc vázlatául, s minden úgy maradt, megkezdetlenül, a mappájában, a szekrény tetején. Semmit

sem dolgozik, semmit sem olvas, hanem fekszik csendes lelkiismeret-furdalást érezvén magában: a mozdulatlanságtól és a meddő unalomtól.« Olyan ez, akár Oscar Wilde írásai. És mégsem. Az ábrázolt anyaggal szemben a két író állásfoglalása különböző. Az angol beleolvad a társadalomba, amelynek produktuma, Krleža ellenszegül. Ezért »életerősebbek« az utóbbi alkotásai Wilde lankatag, buja regényeivel szemben.

»A munka nagy csupán s aki munkálkodik;«

Ezt az idézetet befejezésül nem azért hívtam segítségül, hogy csak a két kiváló író műve előtt tisztelgjek, de Csuka Zoltán, az Andrić-regényen túli, az egész délszláv irodalmat átölelő fordítói munkásságára is méltó jellemzést találjak. S megdicsérem a másik alkotás átültetőjének, Illés Sándornak gondos munkáját.

VIRÁC ÁGNES

EGY SZÖKÉS REGÉNYE

IVAN BRATKO: *A Teleszkóp-akció*.
Európa Könyvkiadó, Budapest, 1972.

A budapesti Európa Könyvkiadó hazánk irodalmával kapcsolatos ténykedéséről beszámolni ez ideig igen hálás feladat volt. Mert dicsérni — legalább is e sorok írójának — mindig könnyebb szívvel lehet, mint kifogásolni, esetleg elmarasztaló ítéletet hozni. Semmi kétség, az Európa Könyvkiadót valószínűleg akkor is a legjobb szándékok vezérelték, amikor kiadási programjába iktatta Ivan Bratko szlovén író *A Teleszkóp-akció* című regényét. Erre vall az a körülmény is, hogy az átültetés munkáját Tóth Ferencre, a már nálunk is számon tartott műfordítóra bízta, aki ezt a feladatát is becsülettel elvégezte. A jó szándék azonban nem volt elegendő ahhoz, hogy ezúttal is komoly irodalmi értéket prezentáljon a magyar olvasóközönségnek.

Valószínűleg latba esett az a körülmény, hogy Ivan Bratko könyve a népfelszabadító háború egyik érdekes epizódját dolgozta föl, vagy — ahogy a könyv hátlapján föltűnteti a kiadó — »A jugoszláv partizánháború egyik legemlékezetesebb, történelmi tényként számon tartott „akciójáról” szól ez a könyv.« Ezt a megállapítást azonban mi, akik többet tudunk a jugoszláv népek partizánháborújáról, nyugodtan megkérdőjelezhetjük. Tudjuk, annak a háborúnak számtalan összehasonlíthatatlanul emlékezetesebb és rengeteg olyan föl sem térképezett eseménye volt, mely jelentőségében legalább is egyenlő, ha nem múlja felül a szlovén ellenállók különös és izgalmas szokását egy furlanai internálótáborból.

A kiadó közlése szerint a szerző is részt vett a tábor őrségének orra előtt fáradalmas munkával kiásott alagúton át végrehajtott szökésben és ezáltal hiteles képet nyújthat a történetekről.

Az akció szervezőinek elszántságát és hősiességét nem lehet kétségbe vonni, de a könyv irodalmi értéke távolról sem mondható kielégítőnek. Ezt az eseményt egy nagyobb felkészültségű író kiváló értékű regénnyé formálhatta volna, míg a szerző az adott nyersanyagot képtelen volt magasabb, irodalmi értékűvé gyúrni.

A könyv első fejezetei különösen gyengék. A figurák csak körvonalazottak, a jellemek szürkék és laposak, a párbeszéderek erőltetettek. Később az események sodra inkább magával ragadja az író, írása hite-

lesebb, az emberek emberibbek, a cselekmény meggyőzőbb lesz. De ezek a részek sem érik el azt a színvonalat, mely indokoltá tenné, hogy a könyv az Európa rangos kiadványainak sorához csatlakozzon.

Bratko ajánlást írt a könyv ötödik kiadásához. Ebben Boris Kraighernek, az akkoriban elhunyt forradalmárnak a Teleszkóp-akcióban vállalt szerepét és a könyv megírásához nyújtott segítségét méltatja. Eppen az ilyen egyéniségek részvétele és személyük megemlézése kötelezné nagyobb elmélyülésre az írókat.

Érdekes és izgalmas, a forradalmi harcot népszerűsítő olvasmány *A Teleszkóp-akció*. Ám örvendetesebb lett volna megjelenése, ha nem az Európa, hanem az Albatrosz kiadói profilját egészíti ki.

GAIDOS TIBOR

AZ ETIKA IDŐSZERŰSÉGE

ARIF TANOVIĆ: *Etika i politika*.
Svjetlost, Sarajevo, 1973.

Az etika, az erkölcsről szóló filozófiai elmélet azokban az időszakokban kerül a gondolkodó érdeklődésének homlokterébe, amikor változik az emberek egymás közötti viszonya és életformája, új értékek vannak keletkezőben. A szocializmus mint reális társadalmi folyamat kétségtelenül időszerűvé teszi az etikai vizsgálatokat.

Ezt az általános érdeklődést, ami az új társadalmi rendszer problémái iránt szinte szükségszerűen megnyilvánul, a szerző a jugoszláv öngazgatású társadalom vizsgálatán át konkretizálja. Mint maga is

mondja, a folyóiratokban már megjelent tanulmányait azért gyűjtötte kötetbe, hogy így teljes megfogalmazást nyerjen a nézőpont, amelyből az etikai kérdéseket és magát a társadalmi praxist szemléli. Álláspontja pedig, amint az tanulmányaiból kitűnik, eltér mind a jobboldali, liberális, mind pedig a baloldali, radikalista és anarchista társadalombírálatától.

Maguk a tanulmányok — témájukat tekintve — nem kapcsolódnak szervesen egymáshoz, de együttesükből világosan kitűnik, hogyan viszonyul a szerző a szocia-